

адбываецца валюнтарысцкім шляхам, непрафесійна, з тэндэнцыйным грэбаваннем традыцый нацыянальнага драўлянага дойдства. Паўсюдна гонтавыя пакрыцці заменены бляшанымі, зменена форма і вышыня дахаў, увянчаных цыбулістымі галоўкамі, знішчаецца традыцыйная шалёўка, зашкляюцца скразныя праёмы. Усё гэта кардынальна мяняе выпрацаваны пакаленнямі майстроў-дойлідаў мастацкі вобраз помнікаў і мэтанакіравана дэфармуе эстэтычны густ нацыі.

Спіс выкарыстаных крыніц і літаратуры

- 1 Краснянскі, В. «Чарцёж» места Віцебску 1664 г. як дакументальны помнік да гісторыі беларускага драўлянага будаўніцтва / В. Краснянскі // Запіскі аддзела гуманітарных навук Інбелкульту. – Кн. 1. – Т. 1. – Сш. 1. – Менск, 1928. – С. 39–93.
- 2 Красовский, М. Энциклопедия русской архитектуры: Деревянное зодчество / М. Красовский. – СПб., Изд-во «Сатисъ», 2002. – 384 с.
- 3 Jankevichienė, A. Lietuvos medinės baznycios, koplyčios ir varpinės / A. Jankevichienė. – Vilniaus dailes akademijos leidykla, 2007. – 351 s.
- 4 Хадыка, Т. В. Аналіз станаўлення стылю барока ў манументальным драўляным дойдстве Беларусі XVII ст. / Т. В. Хадыка // Весці акадэміі Навук БССР. Серыя грамадскіх навук. – 1974. – № 1. – С. 95–103.
- 5 Глобус Беларусі. Проект Андрея Дыбовского. Архитектурные и иные достопримечательности Беларуси [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: www.globus.tut.by. – Дата доступу: 15.08.2017.
- 6 Тарас, Я. Українська сакральна дерев'яна архітектура / Я. М. Тарас. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2006. – 583 с.

УДК 7.091.4(476.2):793.31:394

В. В. ГАРДЗЕЙ

(Гомель, УА «Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны»)

ПАПУЛЯРЫЗАЦЫЯ ТРАДЫЦЫЙНАЙ КУЛЬТУРЫ БЕЛАРУСІ Ў РАМКАХ МІЖНАРОДНАГА ФЕСТИВАЛЮ ХАРЭАГРАФІЧНАГА МАСТАЦТВА «СОЖСКІ КАРАГОД»

Артыкул прысвечаны пытанням пашырэння ведаў аб традыцыйнай культуры Беларусі на сучасным этапе. Разглядаецца міжнародны фестываль харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод», які праводзіцца ў Гомелі. Папулярызацыя традыцыйнай культуры Беларусі

дэталізуецца праз правядзенне ў рамках фестывалю конкурсных мерапрыемстваў па народным танцам і арганізацыі выстаўкірмашоў традыцыйных рамёстваў. Аўтарам вызначана, што святы і фестывалі з'яўляюцца найбольш распаўсюджанымі формамі папулярызацыі беларускай традыцыйнай культуры, неад'емнай часткай якой выступае беларускае народнае харэаграфічнае мастацтва.

На сучасным этапе ва ўмовах глабалізацыі свет успрымаецца як адзінства разнастайнасці, таму перад ім паўстала неабходнасць шанаваць унікальнасць, арыгінальнасць, самабытнасць і непаўторнасць культур, пачала актуалізавацца ідэя талерантнасці і міжкультурнага дыялогу ва ўзаемадзеянні розных культур. Выяўляецца культурная разнастайнасць у шматлікіх формах самабытнасці і культурнага самавызначэння народа. У глабалізаваным свеце менавіта культурны суверэнітэт (захаванне ўнікальнасці, самабытнасці культуры) нацыі становіцца гарантам развіцця культуры і будучыні краіны. Сацыякультурным феноменам беларускай культуры з'яўляецца захаванне аўтэнтычнай традыцыйнай культуры. У Беларусі захаваўся ў рэальным існаванні ўнікальны архаічны каляндарна-абрадавы пласт традыцыйнай культуры. Пазіцыянаванне, рэфлексія, інтэрпрэтацыя і прасоўванне беларускай культуры (традыцыйнай, класічнай, сучаснай) як у краіне, так і за яе межамі можа выклікаць цікавасць да яе, умацуе яе імідж. Няма задачы больш важнай, чым уключэнне традыцыйнай культуры ў сучасную беларускую культуру, стварэнне крэатыўнай культурнай прасторы [1, с. 18].

У кантэксце развіцця сучаснай беларускай культуры разгарнуўся шырокі фестывальны рух, які праводзіцца на міжнародным, рэспубліканскім і рэгіянальным узроўнях. Міжнародныя фестывалі садзейнічаюць развіццю культурных сувязей, што вельмі важна для краіны. На сённяшні дзень фестывалі ўспрымаюцца як сапраўднае свята, дзе адбываецца паказ дасягненняў у розных галінах мастацтва. Асабліва адметнымі становяцца менавіта фестывалі традыцыйнай культуры Беларусі. Апошнім часам арганізатары некаторых фестывалюў ў праграмы таксама змяшчаюць конкурсныя мерапрыемствы ці выставы беларускай традыцыйнай культуры. Фестывалі становяцца сапраўды значнымі культурнымі падзеямі ў жыцці насельніцтва, што садзейнічае шырокай папулярызацыі традыцыйнай культуры Беларусі.

Адной з найбольш яркіх культурных падзей горада Гомеля з'яўляецца Міжнародны фестываль харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод». Упершыню гэты фестываль быў праведзены ў 1997 г. і з таго

часу нязменна праходзіць у абласным цэнтры адзін раз у два гады на працягу некалькі дзён у сярэдзіне верасня.

Галоўная мэта фестывалю – развіццё харэаграфічнага мастацтва, пашырэнне і ўмацаванне творчых сувязей, узаемадзеянне нацыянальных культур, павышэнне выканаўчага майстэрства калектываў і асобных выканаўцаў, развіццё фестывальнага руху ў вобласці харэаграфіі. Эмблемай Міжнароднага фестывалю харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод» быў абраны вобраз лятучага бусла ў высокім небе, які лічыцца сімвалам надзейнасці, спакою, утульнасці.

На аснове правядзення Міжнароднага фестывалю харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод» аўтарам даследаваліся асноўныя формы і спосабы папулярызацыі традыцыйнай культуры Беларусі. Асноўны акцэнт быў здзейснены менавіта нывядзенне ў конкурсную праграму фестывалю намінацыі «Фальклорна-бытавы танец». З’яўляючыся неад’емнай часткай традыцыйнай культуры, беларускае народнае харэаграфічнае мастацтва на сучасным этапе становіцца адным з найбольш яркіх спосабаў яе папулярызацыі. Неабходна адзначыць, што ўвага аўтара надавалася таксама правядзенню ў рамках фестывалю выстаў-кірмашоў па традыцыйнай культуры Беларусі, майстар-класаў па розных відах народных рамёстваў, якія былі арганізаваны на шэрагу пляцовак горада Гомеля. Акрамя гэтага, аўтарам прасочаны вызначаны ўклад сродкаў масай інфармацыі ў папулярызацыю фестывалю ў цэлым і ў тым ліку канкрэтных намаганняў арганізатараў і удзельнікаў па прэзентацыі беларускіх народных танцаў.

Складванне беларускага танцавальнага мастацтва праходзіла непасрэдна ў працэсе фарміравання і развіцця беларусаў і іх культуры. Кожная значная падзея ў жыцці беларускага народа заўсёды суправаджалася танцамі. Вяселле, калядкі, купалле, зажынкі, дажынкі і іншыя святы ніколі не абыходзілася без танцаў. Таму беларускія народныя танцы, у якія са старажытных часоў былі закладзены тэмперамент, характар беларускага народа, з’яўляюцца яскравым адлюстраваннем традыцыйнай культуры Беларусі [2, с. 22].

За дваццацігадовую гісторыю існавання Міжнародны фестываль харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод» няспынна змяняўся, пашыраючы і ўключаючы ў праграму новыя намінацыі і мерапрыемствы. Штогод павышаецца і колькасць удзельнікаў, якая перавышае 1 500 чалавек. У 2016 г. быў праведзены VIII Міжнародны фестываль харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод». Ён стаў самым маштабным за ўсю гісторыю яго правядзення. У фестывалі

прынялі ўдзел творчыя калектывы з 22 краін свету, сярод якіх былі прадстаўлены творчыя калектывы з Беларусі, Расіі, Украіны, Польшчы, Малдовы, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Сербіі, Балгарыі, Францыі, Італіі і іншыя. Упершыню прынялі ўдзел танцавальныя калектывы з такіх краін як Гана, Нігерыя, Кот-д'Івуар, Шры-Ланка, Індыя.

Асноўная праграма Міжнароднага фестывалю харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод» уключае цырымонію адкрыцця і закрыцця фестывалю, тэатралізаванае касцюміраванае шэсце ўдзельнікаў фестывалю, якое прадугледжвае прэзентацыю харэаграфічных калектываў, выступленні калектываў удзельнікаў фестывалю на канцэртных пляцоўках горада Гомеля, конкурс балетмайстарскіх работ, конкурсныя выступленні калектываў народна-сцэнічнага, эстраднага, фальклорна-бытавога танца, сучаснай харэаграфіі, конкурсныя выступленні тэатраў вогнішча, міжнародны турнір па бальна-спартыўным танцам на Кубак горада Гомеля «Залатая Рысь», спектаклі балетных тэатраў, выступленні прафесійных калектываў. Ладзіцца «Круглы стол» па пытаннях развіцця харэаграфічнага мастацтва.

Конкурсныя мерапрыемствы фестывалю праводзяцца ў тры туры. Першыя два туры з'яўляюцца адборачнымі. Трэці заключны тур конкурса – фінал, які праводзіцца публічна. Пляцоўкай для фінальнага конкурсу выступае гарадскі цэнтр культуры. Пераможцу фестывалю ўручаецца Гран-пры. Па выніках конкурсных праграм I, II, III месца прызначаюцца ў намінацыях «Народна-сцэнічны танец», «Эстрадны танец», «Сучасная харэаграфія», «Фальклорна-бытавы танец», «Тэатр вогнішча», «Конкурс балетмайстарскіх работ (народна-сцэнічны танец)», «Конкурс балетмайстарскіх работ (сучасная харэаграфія)» з прысваеннем звання «Лаўрэат» і «Дыпламант» адпаведна [4].

Аднак намінацыя «Фальклорна-бытавы танец» з'яўляецца новай для фестывалю і была ўпершыню ўключана толькі ў 2016 годзе ў конкурсную праграму VIII Міжнароднага фестывалю харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод». Раней у праграме была толькі намінацыя «Народна-сцэнічны танец», але трэба разумець, што гэта не народны танец, які танцавалі са старажытных часоў продкі беларускага этнасу, перадавалі яго з пакалення ў пакаленне і захавалі да нашых дзён. Народна-сцэнічны танец ставіцца балетмайстарам і ўключае толькі элементы традыцыйнага танца. Таму ўвядзенне ў конкурсную праграму фестывалю намінацыі «Фальклорна-бытавы танец», дзе творчыя калектывы дэманструюць аўтэнтчныя беларускія народныя танцы стала важным крокам для папулярызацыі беларускага народнага танца, які з'яўляецца адной з найважнейшых частак традыцыйнай

беларускай культуры. Улічваючы геаграфічную разнастайнасць удзельнікаў фестывалю, гэта намінацыя была ўведзена для таго, каб больш поўна раскрыць і паказаць нацыянальны каларыт усіх творчых калектываў праз традыцыйны танец. У многіх народаў ёсць танцы, так званыя рэпрэзентанты этнічнай ці нацыянальнай культуры, культурныя сімвалы, прызнаныя іншымі этнічнымі супольнасцямі. Таму менавіта намінацыя «Фальклорна-бытавы танец» і была ўведзена ў конкурсную праграму фестывалю для таго, каб кожная краіна мела магчымасць прадэманстраваць гэтыя асаблівасці. Сярод такіх традыцыйных танцаў у беларусаў у цэлым, у тым ліку і на Гомельшчыне, найбольш вядомыя два: «Лявоніха» і «Полька». Пры тым, у кожным рэгіёне склалася шмат розных варыянтаў і асаблівасцей іх выканання, што і імкнуча перадаць народныя калектывы падчас конкурсных мерапрыемстваў.

Аднымі з пераможцаў па выніках VIII Міжнароднага фестывалю харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод», прадстаўляўшых Беларусь і атрымаўшых III месца ў намінацыі «Фальклорна-бытавы танец» сталі танцавальныя пары народнага ансамбля песні, музыкі і танца «Лявоніха» і ўзорнага ансамбля танца «Верасок» Капаткевіцкага гарадскога Дома культуры Петрыкаўскага раёна Гомельскай вобласці. Дзіцячым і дарослым калектывамі былі выкананы такія танцы як «Полька-мост» і «Конкавіцкая кадрыль» [5].

Супрацоўнікамі Капаткевіцкага гарадскога дома культуры вывучаюцца і апісваюцца фальклорныя традыцыі Палескага рэгіёна, народныя святы, праводзяцца сустрэчы з носьбітамі фальклора, а ўзорны калектыв «Верасок» з'яўляецца пераемнікам пакаленняў, у якім дзеці развучваюць народныя бытавыя танцы, песні, легенды, гульні, прымаўкі і лічылкі.

Калектывы выконвае беларускія народныя танцы «Лявоніха», «Мікіта», «Вяночкі», «Таўкачыкі», полька «Весьялуха». Таксама калектывам былі адноўлены такія бытавыя танцы як полька «Шчабятуха», «Нарэчанька», «Матлет». Полька «Мост», «Мелкая», «Троіца», «Конкавіцкая кадрыля», якія бытавалі толькі ў іх мясцовасці, былі даследаваны і адноўлены [3, с. 14]. Матэрыялы даследавання былі ўнесены ў кнігу «Традыцыйная мастацкая культура беларусаў», том 6 «Гомельскае Палесе і Падняпроўе». Гэтыя танцы з поспехам выкарыстоўваюцца танцавальнымі калектывамі вобласці.

Трэба адзначыць, што ў рамках фестывалю «Сожскі карагод» арганізуюцца такія выставы-кірмашы народных ўмельцаў як «Горад майстроў», «Беларускія нацыянальныя абрады і традыцыі», якія прадстаўляюць вырабы з ткацтва, ганчарства, саломалляцтва і іншых

рамёстваў. Арганізацыя такіх выстаў-кірмашоў таксама складае адну з асноўных форм папулярызаванні традыцыйнай культуры Беларусі.

Акрамя гэтага, народныя ўмельцы на розных гарадскіх пляцоўках праводзяць разнастайныя майстар-класы па пляценню паясоў, лепцы з гліны, саломаяпляценню і шмат іншых. Так, напрыклад, на пляцоўцы беларускіх народных звычаяў і абрадаў «Калейдаскоп святочных цудаў» была створана сапраўдная майстэрня дзіцячых творчых вынаходак і рамёстваў пад назвай «Беларускі каларыт». Адна з гарадскіх пляцовак «Ствараем узоры ручніка» прадставіла сумесную творчасць усіх удзельнікаў свята і ўключала майстар-класы, інтэрактыўныя заняткі, выставы-экскурсы. Таксама быў арганізаваны гульні на падворак са старажытнымі народнымі гульнямі, жартоўнымі спаборніцтвамі «Забаўляючы ад Яся ды Янкі» ўстаноў адукацыі Гомеля. Арганізацыя такіх пляцовак далучае наведвальнікаў фестывалю ў гульнівай форме, асабліва дзяцей малодшага ўзросту, да традыцыйнай культуры Беларусі. Майстар-класы і гульні, захапляючы дзяцей, тым часам знаёмяць іх з культурнымі традыцыямі Беларусі. Некаторыя з дзяцей цікавяцца і пачынаюць займацца пляценнем, ці лепкай больш на прафесійным узроўні, тым самым захоўваючы і працягваючы традыцыйную культуру. З гэтай прычыны майстар-класы з'яўляюцца найбольш актыўнымі спосабамі папулярызаванні традыцыйнай культуры, так як яны даюць магчымасць дакрануцца прысутным да традыцыйнай культуры ў прамым сэнсе гэтага слова, паспрабуючы самастойна вырабіць нейкую рэч, ці сувенір.

Папулярызаванні традыцыйнай культуры Беларусі садзейнічаюць сродкі масавай інфармацыі. Найбольш актыўную пазіцыю сярод якіх займаюць газеты, тэлебачанне, радыё. Найбольш значную ролю сярод газет, якія асвятляюць галоўныя падзеі фестывалю, выконваюць такія газеты як «Гомельская праўда», «Гомельскія ведамасці», «Вячэрні Гомель». Тэлерэдыёкампанія «Гомель» і тэлеканал «Першы гарадскі канал» заўсёды асвятляюць асноўныя моманты фестывалю. Нельга не адзначыць і дзейнасць радыё «Гомель FM», радыё «Гомельскае гарадское радыё», якія таксама паведамляюць слухачам асноўныя мерапрыемствы, якія праводзяцца ў Гомелі. На афіцыйных сайтах Гомельскага гарадскога выканаўчага камітэта і Гомельскага абласнога выканаўчага камітэта размяшчаюць асноўную інфармацыю па правядзенню фестывалю «Сожскі карагод», яго праграму і ўсе мерапрыемствы, якія ладзяцца ў яго межах. Пасля заканчэння фестывалю на гэтых сайтах можна азнаёміцца са звесткамі аб пераможцах фестывалю.

Такім чынам, дзякуючы правядзенню Міжнароднага фестывалю харэаграфічнага мастацтва «Сожскі карагод» адбываецца папулярызацыя традыцыйнай культуры Беларусі. Гэта стала магчымым у тым ліку і таму, што ў конкурсную праграму была ўведзена намінацыя «Фальклорна-бытавы танец». Такі падыход дае магчымасць нараду з прадстаўнікамі іншых народаў, якія ўдзельнічаюць у фестывалі, у поўным маштабе прадэманстраваць беларускую традыцыйную культуру праз народную харэаграфію. Таксама папулярызацыі традыцыйнай культуры садзейнічаюць выставы, кірмашы і майстар-класы, якія плануюцца на фестывалі. Усе мерапрыемствы па папулярызацыі традыцыйнай культуры шырока прадстаўляюцца сродкамі масавай інфармацыі. Актыўную пазіцыю ў правядзенні дзейнасці па папулярызацыі традыцыйнай культуры Беларусі займаюць такія ўстановы культуры як гарадскія і раённыя цэнтры культуры, дамы рамёстваў, дамы народнай творчасці. Дзякуючы названым установам, традыцыі народных танцаў і рамёстваў працягваюць не толькі захоўвацца ў культуры Беларусі, але і эфектна дэманструюцца публіке. Створаны ўмовы для сучаснага развіцця народных танцаў, рамёстваў, навучання моладзі, падтрымкі народных майстроў, што у пэўнай ступені адлюстроўвае фестываль «Сожскі карагод». Папулярызацыя традыцый беларускіх народных танцаў сярод насельніцтва ўвогуле садзейнічае сувязі пакаленняў, умацаванню родных каранёў.

Спіс выкарыстаных крыніц і літаратуры

- 1 Культура Беларусі: 20 год развіцця (1991–2011) / С. П. Вінакурава [і інш.]; І. І. Крук (наук. рэд.). – Мінск : Інстытут культуры Беларусі, 2012. – 327 с.
- 2 Чурко, Ю. М. Белорусский народный танец. Историко-теоретический очерк / Ю. М. Чурко. – Минск : Наука и техника, 1972. – 196 с.
- 3 Традыцыйная мастацкая культура беларусаў : у 6 т. Т. 6. Гомельскае Палессе і Падняпроўе : у 2 кн. Кн. 2 / А. М. Боганева [і інш.]. – Мінск : Вышэйшая школа, 2013. – 1231 с.
- 4 Умовы проведения конкурсов в рамках VIII Международного фестиваля хореографического искусства «Сожскі карагод» [Электронны рэсурс] // Гомельскі гарадской исполнительный комитет. – Рэжым доступа: <http://gomel.gov.by/Files/kultura/2016/Usloviya2016.doc>. – Дата доступа: 20.09.2017.
- 5 Победители VIII международного фестиваля хореографического искусства «Сожскі карагод» [Электронны рэсурс] // Гомельскі гарадскі выканаўчы камітэт [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступа: <http://www.gorod.gomel.by/Culture/sogskikaragod/fotoalbom/VIIIFestival/Pobediteli2016.aspx>. – Дата доступа: 20.09.17.